

การขึ้นทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะ: ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์
และพัฒนาการของกฎหมาย*

THE REGISTRATION TICKET IDENTITY OF BEATS OF BURDEN:
A HISTORICAL STUDY AND DEVELOPMENT OF LAW

ณัฐพร นามหนองปรือ

Nattaporn Namnongprue

อัจฉราพร สีหวัฒน์

Acharaporn Seehawattana

ภิชญา จงอุดมการณ์

Peachaya Jongudomkarn

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Nattaporn.nam@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและพัฒนาการของกฎหมาย เกี่ยวกับการจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์ 2) ศึกษาการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482 กับสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป 3) วิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสม โดยมีวิธีการดำเนินวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารกฎหมาย ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอเป็นรายงานการวิจัยด้วยวิธีอภิปรายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมายกับการจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์ ในอดีตมีกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ว่าด้วยปศุสัตว์ ได้แก่ แพะ แกะ สุกร และสัตว์พาหนะ ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ซึ่งรวมทั้งสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารและสัตว์ที่ใช้เป็นพาหนะ ในอดีตให้ความสำคัญกับสัตว์พาหนะจึงได้มีการตรากฎหมายสัตว์พาหนะแยกออกมาต่างหาก เรียกว่าพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 เพราะมีการเคลื่อนย้ายสัตว์พาหนะเข้า-ออกตามด่านชายแดนจำนวนมาก งานทะเบียนสัตว์พาหนะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความสงบและความมั่นคง

*Received: 13 January 2023; Revised: 23 April 2023; Accepted: 24 April 2023

ของประเทศชาติและสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน เนื่องด้วยกฎหมายดังกล่าวถูกบังคับใช้นานถึง 84 ปี โดยไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย ทั้ง ๆ ที่พบว่าในปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากสัตว์พาหนะมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ สัตว์พาหนะมีจำนวนลดน้อยลง และการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถส่งผลถึงเจตนารมณ์แห่งการตรากฎหมาย การศึกษาหลักและมาตรการทางกฎหมายเรื่องการจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะของประเทศสหรัฐอเมริกา จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของไทยให้ทันสมัย เป็นที่ยอมรับและเกิดประโยชน์กับเจ้าของสัตว์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482, การขึ้นทะเบียนตัวรูปพรรณ

Abstract

This research article aims to 1) to explore the background and evolution of the law governing regarding registration of the Animal Species Ticket. 2) to examine the Beasts of Burden Act, B.E. 2482 (1939) legal enforcement process in light of the shifting social climate. And 3) to assess issues and suggest the most effective legal action. The research approach is a qualitative research, which analyzes legal documents, books, and related studies. Afterward, it was presented as a research report using the descriptive discussion approach.

According to the study of the background, history, and development of the law governing the beasts of burden registration of certificate of identification, there was once the Penal Code of Siam R.S. 127 that dealt with livestock like goats, sheep, and pigs as well as beasts of burden like elephants, horses, cows, buffaloes, and mules. There is evidence that these animals serve as food and transportation, and that many animals cross the borders of the country to enter and leave. Therefore, it is crucial that all animals used for transportation are registered in order to safeguard both residents' property rights and the nation's peace and security. Then, as a particular law controlling animals of burden, the Beasts of Burden Act, B.E. 2482 (1939), has a significant impact. The aforementioned rule has remained in force for 84 years without being revised, despite the fact that the use of beasts of burden has changed across society and the economy

and that there are now fewer mounts accessible. Therefore, the meaning of the law cannot be enforced with the same force as its text of legislation. Studying the rules and legal framework governing the registration of certificates of identity in the United States of America can help modernize Thai law and obtain recognition and benefits for pet owners.

Keywords: Beast of Burden Act B.E. 2484 (1939), Ticket Registration

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงกฎหมายที่ยังคงมีสภาพบังคับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่ได้มีการออกมานานเป็นเวลาถึง 84 ปี ยังคงใช้บังคับเรื่อยมาและไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ทันต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน กฎหมายเก่าที่มีไว้หากไม่เป็นปัญหาหรือผลกระทบเกิดขึ้น การคงไว้ก็คงไม่ได้เกิดความเสียหายแต่ประการใด ในทางกลับกัน หากการมีกฎหมายแต่ไม่มีสภาพบังคับให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายจะมีประโยชน์ได้อย่างไร จึงนำไปสู่การศึกษาประวัติและพัฒนาการกฎหมาย ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงคำนิยามของกฎหมาย เหตุผลความจำเป็นในการออกกฎหมาย สภาพการบังคับใช้กฎหมาย ประโยชน์ที่ได้รับและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะ

การขึ้นทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะในปัจจุบัน ได้ให้คำจำกัดความ และหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะไว้ ดังนี้ คือ

สัตว์พาหนะ หมายถึง สัตว์ 6 ประเภท ที่ต้องจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ คือ ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ตาหรูปพรรณ หมายถึง ลักษณะสัญญาณโดยเฉพาะของสัตว์พาหนะแต่ละตัวซึ่งเป็นอยู่เองหรือซึ่งทำให้มีขึ้นใช้เป็นเครื่องหมาย ตัวรูปพรรณ หมายถึง เอกสารแสดงตำหนิรูปพรรณสัตว์พาหนะ นายทะเบียน หมายถึง นายอำเภอ หรือผู้ทำการแทน หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้ง เจ้าพนักงาน หมายถึง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และนายทะเบียนสัตว์พาหนะ สัตว์พาหนะที่ต้องจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ได้แก่ (1) ช้างเมื่อมีอายุย่างเข้าปีที่แปด (2) สัตว์อื่นนอกจากโคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่หก (3) สัตว์ใดได้ใช้ขับขี่ ลาก เช่น หรือใช้งานแล้ว (4) สัตว์ใดที่มีอายุย่างเข้าปีที่สี่ เมื่อจะนำออกนอกราชอาณาจักร (5) โคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่หก เมื่อจะทำการโอนกรรมสิทธิ์ เว้นแต่ในกรณีรับมรดก สัตว์พาหนะที่ไม่อยู่ในข้อบังคับให้ต้องจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณดังกล่าวข้างต้น จะขอจด

ทะเบียนทำตัวรูปพรรณก็ได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2482)

ปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ (กรุงเทพมหานคร คอลัมน์นิสต์, 2564) แต่ก่อนนั้นที่ได้มีการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ และปรับปรุงทำให้มี พ.ร.บ.สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ขึ้น มีหลักการสำคัญคือหน่วยงานของรัฐหรือทางราชการจะทำการจดทะเบียนสัตว์พาหนะไว้ทั้งหมด เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตรวจสอบและออกตัวรูปพรรณประจำตัวสัตว์ไว้ทุกตัวให้เจ้าของเป็นผู้ยึดถือไว้ (กรมการปกครอง กองการทะเบียน, 2532) โดยรูปพรรณดังกล่าวนี้เป็นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ว่าผู้ใดเป็นเจ้าของสัตว์ตัวใด หากมีการเคลื่อนย้ายสัตว์ออกจากท้องที่อำเภอหนึ่ง ไปยังพื้นที่หนึ่ง หรือมีการเคลื่อนไหวของกรรมสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ จำนอง หรือกระทำการใดเกี่ยวกับสัตว์ เจ้าของจะต้องแจ้งต่อนายทะเบียนในท้องที่อำเภอ นั้น ๆ เพื่อจะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และจะทำให้เจ้าของสัตว์ที่ได้ทำการจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ได้รับการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในสัตว์พาหนะของตนได้อย่างมั่นคงยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการลักทรัพย์ ลักขโมย ในอดีต หรือการแย่งกรรมสิทธิ์กันเป็นไปได้ยาก เพราะมีหลักฐานของทางราชการที่สามารถเป็นสิ่งยืนยันกรรมสิทธิ์ของเจ้าของเองได้ และยังช่วยให้การสืบสวนสอบสวนติดตามจับกุมคนร้ายที่ทำการลักสัตว์พาหนะเป็นไปได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และช่วยลดภาระการสืบพยานเพื่อพิสูจน์กรรมสิทธิ์ในกระบวนการพิจารณาของศาลได้อีกด้วย (อุษณีย์ เต็มสุขสวัสดิ์, 2544)

โดยสรุป วิจัยนี้จะกล่าวถึงหลักการที่เกิดขึ้นของการจดทะเบียนตัวรูปพรรณ การศึกษาสภาพของสัตว์ที่ทำให้มีการกำหนดกฎหมายขึ้นตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มต้นจากสภาพของสัตว์ ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา การศึกษาประวัติและพัฒนากฎหมายต่อการเปลี่ยนแปลงกับสภาพสังคมในปัจจุบัน นำไปสู่ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสหรัฐอเมริกา เพื่อให้เกิดมาตรการและการตีความในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา ปัญหา และพัฒนาการของกฎหมาย เกี่ยวกับการจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์
- 2) เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะของไทยกับของต่างประเทศ
- 3) เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ บทความ และคำพิพากษาของศาล ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และเอกสารอื่น ๆ รวมทั้งส่วนที่มีใช้กฎหมาย เช่น ประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจ ในระบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) แล้วนำมาศึกษาวิจัยทางกฎหมายในเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบและหาข้อสรุป

ผลการวิจัย

ประวัติที่มาและพัฒนาการของกฎหมาย ความเป็นมาของสัตว์พาหนะในอดีต เดิมมีกฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 6 (16) ว่า “ที่เรียกว่าปศุสัตว์และสัตว์พาหนะนั้น ทานหมายรวมตลอดถึง ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ แพะ แกะ และสุกรด้วย” ตามกฎหมายบทนี้ได้แยกสองคำ คือ “ปศุสัตว์” ได้แก่ แพะ แกะ และสุกร ส่วน “สัตว์พาหนะ” ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ทั้งปศุสัตว์และสัตว์พาหนะ มีประโยชน์มากมาย จำพวกแรกใช้เป็นอาหาร จำพวกหลังใช้เป็นทั้งอาหาร และใช้เป็นพาหนะ ลาก เช่น ขันได้เช่นกัน เหตุเช่นนี้บ้านเมืองในยุคเก่า ผู้ที่มีอำนาจออกกฎหมายจึงหันมาเอาใจใส่กับสัตว์ทั้ง 2 จำพวกนี้ กล่าวคือ ได้มีการจัดการออกกฎหมายแสดงกรรมสิทธิ์ เพื่อป้องกันการลักขโมย ทั้งออกกฎหมายป้องกันโรคสัตว์อันจะเกิดแก่มนุษย์ในทางที่เอามาบริโภคเนื้อสัตว์เป็นอาหาร และออกกฎหมายป้องกันโรคให้แก่สัตว์โดยตรง ออกกฎหมายในเรื่องการควบคุมดูแลความเป็นอยู่ของสัตว์ในด้านอื่น ๆ (พระวรภักดีพิบูลย์, 2565)

นิยามของกฎหมาย คำว่า “สัตว์พาหนะ” ตาม พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ หมายถึง ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำตัวรูปพรรณตาม พ.ร.บ. นี้ และ “ตำหนิรูปพรรณ” หมายถึง ลักษณะ สันฐาน โดยเฉพาะของสัตว์พาหนะแต่ละตัวซึ่งอาจแตกต่างกันไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2541) ทั้งนี้ อาจเป็นตำหนิที่มีอยู่แล้ว หรือซึ่งทำขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นเครื่องหมาย เนื่องจากสัตว์พาหนะต่าง ๆ เหล่านี้ มีลักษณะและรูปพรรณเหมือนกัน การที่จะจำแนกเป็นการเฉพาะตัวจึงต้องมีการทำเครื่องหมายไว้ และสัตว์พาหนะตาม พ.ร.บ. นี้ ไม่รวมถึงกรณีที่เป็นสัตว์พาหนะของราชการทหาร เว้นแต่ได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในสัตว์นั้นให้แก่เอกชน สัตว์ทั้ง 5 ชนิด อันได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ได้ขึ้นชื่อและถูกเรียกว่าเป็นสัตว์พาหนะตั้งแต่อดีตโบราณกาลนานมาแล้ว และเหตุผลที่ได้นำมาจดทะเบียนและใช้เป็นสัตว์พาหนะจนถึงปัจจุบันตามสภาพและลักษณะของสัตว์ดังกล่าว คือ

ช้าง คนไทยได้รู้จักนำช้างปามาฝึกใช้งาน เพื่อเป็นสัตว์พาหนะในการเดินป่าในระยะไกล ๆ บรรทุกสิ่งของ ลากขุมหรือฝึกเป็นช้างศึกในการทำสงคราม เพราะช้างเป็นสัตว์ใหญ่ที่มีพลังกำลังมาก

มีความฉลาดและเชื่อฟังคำสั่งของผู้เลี้ยงหรือความขี้ขลาด ข้างถือเป็นสัตว์พาหนะที่มีความสำคัญมากในการทำศึกสงคราม (พระวรภักดีพิบูลย์, 2565)

ม้า เป็นสัตว์พาหนะที่ดีเลิศในสมัยโบราณ เพราะม้ามีความสามารถวิ่งไปมาได้รวดเร็ว และใช้ไปได้ทุกประเภทเส้นทาง ม้าจะมีความอดทนและแข็งแรง คนโบราณจึงใช้ม้าสำหรับราชการทหาร ใช้ม้าในการสื่อสาร ขนส่ง และการออกรบ แต่ในปัจจุบันการใช้แรงงานม้า สำหรับการทำให้รถไถนาลดน้อยลงไปมาก เนื่องจากมีการพัฒนานำเครื่องจักร เครื่องมือทุ่นแรง มาใช้ทดแทนแรงงานสัตว์มากขึ้น และใช้เป็นยานพาหนะในราชการทหารอีกด้วย (พระวรภักดีพิบูลย์, 2565)

โคและกระบือ แต่เดิมในอดีตนั้น คนไทยเลี้ยงวัวและควายไว้ใช้งาน เช่น ไถนา ลากเกวียน ในชนบทแทบทุกบ้านมีการเลี้ยงวัว หรือเลี้ยงควายหรือทั้งวัวและควายไว้ประจำบ้าน เมื่อมีจำนวนมาก บ้าง น้อยบ้าง ตามแต่ฐานะ โค กระบือ จึงเป็นสัตว์พาหนะที่ทำประโยชน์ให้แก่ชาวนา ชาวไร่ เป็นอันมาก ยังใช้เนื้อเป็นอาหารได้ด้วย จากแ่งนี้เอง ทำให้เกิดการลักขโมยโค กระบือของราษฎร ชุกชุม จนทำให้รัฐต้องออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับโค กระบือ (จรัญ จันทลักษณ์, 2551)

ลา เป็นสัตว์ที่ลูกมนุษย์นำมาใช้งานเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มาแต่ในอดีต มีความแข็งแรง แต่มีขนาดเล็กกว่าม้า จึงถูกนำมาใช้งานในการเกษตรหรือการขนส่งสัมภาระ (เพ็ญพิชญา เตียว, 2565)

ล่อ เป็นสัตว์พันธุ์ผสมระหว่างลาตัวผู้และลาตัวเมีย บรรทุกน้ำหนักได้ดี เดินในพื้นที่แห้งขรุขระ และปีนภูเขาได้ดีกว่าม้า ฉลาดเฉลียว แข็งแรงวิ่งไวปราดเปรียว อายุยืนยาว ทำงานได้อึด อดทน นิสัยเชื่อง มีสัญชาตญาณการระวังภัยสูง เดินทางรวดเร็วกว่าลา นิยมใช้เป็นพาหนะขนของ โดยขนาดปริมาณที่สามารถบรรทุกสิ่งของได้รวดเร็วและแม่นยำในการจดจำเส้นทางสูง (เพ็ญพิชญา เตียว, 2565)

คนไทยและสัตว์มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตกาล (สุภาพรรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชโย, 2565) โดยคนไทยยุคแรกดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ ยังไม่รู้จักเลี้ยงสัตว์และเพาะปลูก ต่อมาคนไทยเริ่มผลิตอาหารเอง เริ่มเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหารและใช้เป็นพาหนะ คนไทยนำสัตว์ป่ามาใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม บางครั้งการใช้ประโยชน์ดังกล่าวก็เหมือนเป็นการทำร้ายและทรมานสัตว์ไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น คนไทยจึงต้องใช้ศิลปะและวิทยาศาสตร์ในการจัดการสัตว์ เนื่องจากสัตว์เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถทดแทนได้ในตัวเอง สามารถอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมโลกและประเทศไทยได้เช่นเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติประเภทอื่น ๆ แต่ผลจากการนำทรัพยากรสัตว์ของประเทศมาใช้ประโยชน์ โดยขาดการจัดการบนพื้นฐานของวิชาการ จึงส่งผลให้สัตว์ในประเทศไทยได้ลดจำนวนลงและนำไปสู่การสูญพันธุ์ไปแล้วหลายชนิด ปัญหาการคุกคามต่อการคงอยู่ของสัตว์นั้นยังคงเกิดอยู่อย่างต่อเนื่อง ย้อนหลังไปในอดีตกว่า 50 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ได้มีการออกระเบียบและกฎหมายเพื่อคุ้มครองสัตว์ เพื่อจะได้สร้างนโยบายและแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งกลไกและฐานข้อมูล

วิชาการ และสิ่งสำคัญยิ่งในกลไกที่นำไปเกิดงานวิชาการ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เกิดความชำนาญในการดำเนินงานและการใช้วิชาการด้านสัตว์อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ การร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในงานด้านการอนุรักษ์สัตว์ถิ่นที่อาศัยของสัตว์ และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ต้องอาศัยข้อมูลและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผล โดยต้องอาศัยความร่วมมือและประสานการดำเนินงานวิชาการให้เป็นรูปธรรมจากหลาย ๆ ฝ่ายร่วมกัน ในแนวทางที่เรียกว่า “ประชารัฐ”

จากการศึกษาพบว่า ในบรรดาพระราชบัญญัติและประมวลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์พาหนะ มีพระราชบัญญัติ 1 ฉบับหลัก ๆ เท่านั้น ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์พาหนะโดยตรง ได้แก่ พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ตามนัยมาตรา 4 โดยในฐานะเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์พาหนะ และสัตว์เศรษฐกิจ เช่น โค กระบือ และสัตว์ชนิดอื่น ๆ ที่มนุษย์ใช้เป็นพาหนะ พระราชบัญญัตินี้ ยังไม่ครอบคลุมไปถึงการคุ้มครอง อนุรักษ์ และการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับสัตว์พาหนะอย่างมีประสิทธิภาพได้ กล่าวคือ

1) ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับสัตว์พาหนะ จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะมากที่สุดในบรรดาข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่ได้ออกบังคับใช้มาเพื่อคุ้มครองกรรมสิทธิ์และป้องกันการลักสัตว์พาหนะ แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจาก พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ที่ได้มีการประกาศใช้นานมากกว่า 80 ปีมาแล้ว และได้มีการเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามสภาพสังคมปัจจุบันตลอดเรื่อยมา แต่ก็ยังไม่เป็นที่สนใจหรือหยิบยกมาให้ความสำคัญเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะเป็นการพูดถึงการแก้ไขตัวรูปพรรณช้างเสียมากกว่า เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหช้างในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า เมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา สังคมได้ให้ความสำคัญในเรื่องช้างมากที่สุด เพราะช้างคือสัตว์ประจำชาติไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2482) ในขณะที่คุณค่าและความสำคัญของช้างไทยได้มีการลดลงไปทุกขณะ จึงได้มีประชาสัมพันธิ์ให้ช่วยกันการอนุรักษ์ช้างและพยายามหาทางแก้ไขปัญหช้างข้อกฎหมายอยู่ตลอด แต่กระนั้นแล้วก็ยังเป็นปัญหาเรื้อรังมานานสำหรับข้อถกเถียงเกี่ยวกับการตรวจสอบตัวรูปพรรณช้าง ระหว่างช้างป่าและช้างบ้าน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ช้าง โดยเฉพาะช้างป่าถูกล่าจากฝืนป่าออกมาเพื่อสวมตัวรูปพรรณ เพื่อให้กลายเป็นช้างที่ถูกกฎหมาย ก่อนที่จะถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ทั้งเดินขบวนช้างถนน ใช้แรงงานในป่า แสดงโชว์ในปางช้างตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป ฯลฯ ประเด็นนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่มีพยายามเคลื่อนไหวขอให้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์มาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้าใด ๆ ที่ผ่านมามีการนำเสนอร่างแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้จากหลากหลายหน่วยงาน แต่ก็ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน

2) การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับตัวรูปพรรณสัณฐานของระบบการจดทะเบียนใช้ลักษณะเฉพาะของสัตว์เป็นเครื่องหมายการค้า ดังนั้น การจดทะเบียนจึงต้องจดลักษณะเฉพาะของสัตว์เป็นเครื่องหมายการค้า ดังนั้น การจดทะเบียนจึงต้องจดลักษณะเฉพาะของสัตว์แต่ละตัว ๆ ไป กฎหมายจึงต้องบังคับให้เจ้าของต้องนำสัตว์พาหนะไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนท้องที่ เพราะไม่นำสัตว์ตัวใดมาตรวจดำเนียรูปพรรณเพื่อจดทะเบียน นายทะเบียนก็ไม่สามารถออกตัวรูปพรรณได้ ทำให้ไม่มีเอกสารที่จะใช้พิสูจน์กรรมสิทธิ์ว่าสัตว์ตัวที่พบหรือตัวที่เจ้าพนักงานจับได้เป็นของตนหรือไม่ แต่กฎหมายก็ไม่ได้บังคับทุกกรณีไป โดยยกเว้นสำหรับสัตว์ประเภทเดียวกันกับสัตว์พาหนะที่อยู่นอกเหนือจากเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เช่น มีอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องจดทะเบียน หรือโคตัวเมียเจ้าของจะเลือกที่จะนำไปจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ แต่เมื่อได้จดทะเบียนแล้วก็จะได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับสัตว์พาหนะที่กฎหมายบังคับว่าต้องจดทะเบียน ประเทศสหรัฐอเมริกา การจดทะเบียนส่วนใหญ่จะใช้ความสมัครใจของเจ้าของสัตว์เป็นสำคัญ กล่าวคือ กฎหมายไม่ได้บังคับว่าเจ้าของสัตว์ทุกคนจะต้องจดทะเบียนตรารูปพรรณ ใครจะจดทะเบียนเพื่อใช้เครื่องหมายตรารูปพรรณหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าผู้ใดได้ทำเครื่องหมายหรือประทับตรารูปพรรณกับสัตว์ของตนแล้ว ถือว่าต้องการได้รับความคุ้มครองและป้องกันจากกฎหมาย ก็ต้องไปจดทะเบียนเพื่อใช้ตรารูปพรรณหรือเครื่องหมายนั้นด้วย เพื่อเป็นการป้องกันการใช้ตรารูปพรรณหรือเครื่องหมายที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน ยกเว้นกรณีของรัฐแท้ที่กฎหมายบังคับว่าเจ้าของสัตว์ที่อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมาย จะต้องมีเครื่องหมายหรือตรารูปพรรณ

3) วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสม เสนอแนะการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสม ปรับกฎหมาย พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 แก้ไขการจัดหมวดหมู่ตัวบทกฎหมายในเรื่องของสัตว์ตามสภาพการใช้งานโดยเฉพาะ การจัดทำตัวรูปพรรณและปรับอัตราค่าธรรมเนียมในการจดตัวรูปพรรณ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ปรับมาตรการในการซื้อขายให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องซื้อขายสังหาริมทรัพย์

อภิปรายผล

เหตุผลความจำเป็นในการออกกฎหมาย คุณค่าและความสำคัญของสัตว์พาหนะในสมัยโบราณเมื่อก้าวถึงสังคมและประวัติศาสตร์ของประเทศไทย มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและกาลเวลา เรื่องราวในสมัยโบราณบางเรื่องบางเหตุการณ์ ยังคงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดมีพัฒนาการของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ในสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดปัญหาโจร

ผู้ร้ายชุกชุมในเขตภาคกลางของประเทศไทย เพราะมีปัจจัยสภาพเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ในอีกด้านหนึ่งโจรยังเป็นผู้รักษาความสงบในท้องถิ่น เพราะรัฐยังคงดูแลไม่ทั่วถึง โจรจึงเป็นผู้ดูแลความปลอดภัย (พีรศักดิ์ ชัยได้สุข, 2505) ที่ชาวบ้านให้การยอมรับ อันเป็นวิถีชีวิตภายใต้ “ระบบอุปถัมภ์” ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนการปฏิรูปการปกครอง จนสมัยหลังการปฏิรูปการปกครอง รัฐมีมาตรการต่าง ๆ ในการปราบโจรแต่ไม่สำเร็จ พบว่ามีข้าราชการ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน กลับเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือพวกโจร ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว รัฐจึงออกนโยบายต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปราม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากองพลตระเวน การเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

ในอดีตนั้น เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองกรรมสิทธิ์และป้องกันการลักขโมยสัตว์ เนื่องจากสมัยอดีตแต่โบราณ การเดินทางคมนาคม ขนส่ง ขนถ่ายสิ่งของต่าง ๆ ยังไม่สะดวก มีความลำบาก การขนถ่ายสัมภาระสิ่งของต้องอาศัยสัตว์พาหนะเป็นตัวช่วยในการเดินทาง ในอดีตสัตว์พาหนะจึงมีความจำเป็นมาก และรัฐได้มองเห็นถึงความจำเป็นของสัตว์ต่าง ๆ เหล่านี้ ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ มีราคา จำเป็นต้องมีการควบคุมและป้องกันการลักขโมยสัตว์และการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ที่จะต้องออกตัวรูปพรรณ (กรมการปกครอง สำนักบริหารการทะเบียน, 2555) ตัวรูปพรรณจึงเป็นรายละเอียดและหนังสือที่สามารถแสดงถึงความเป็นเจ้าของสัตว์ และสัตว์มีรูปพรรณสัณฐานเป็นเช่นไร ทำให้สามารถซื้อขายจำหน่าย จ่ายโอนแก่กันได้ เนื่องจากสัตว์พาหนะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงสามารถที่จะบังคับตามกฎหมายได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดให้สัตว์พาหนะเป็นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ซึ่งในการทำนิติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์พาหนะนั้นนั้นต้องมีการจดทะเบียน อีกทั้งบางกรณีกฎหมายที่ใช้บังคับกับสัตว์พาหนะก็มีลักษณะแตกต่างจากสังหาริมทรัพย์ทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์พาหนะ รวมทั้งสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองกรรมสิทธิ์และการป้องกันการลักสัตว์พาหนะให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ปัจจุบันถึงแม้จะมีการลดทอนความสำคัญลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงมีใช้อยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติหลัก ๆ กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์พาหนะ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ นั่นก็คือ พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 เป็นกฎหมายของนักปกครองท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย แต่เดิมกฎหมายสัตว์พาหนะได้ตราออกมาใช้บังคับ เนื่องจากในอดีตได้มีการมองว่า สัตว์พาหนะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เป็นสิ่งที่วิถีคนสมัยก่อนได้ถูกเลี้ยงไว้เพื่อที่จะใช้งานหนัก บรรทุก ขี่ขี่ ชักจูง ลาก เ็นแท่นมนุษย์ จึงทำให้มีราคามาก เช่นนี้จึงทำให้เป็นที่หมายปองแก่บรรดาโจรผู้ร้ายที่มาทำการชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ตามบ้านเรือนในอดีต จึงเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ทำให้มีการมองเห็นปัญหาและได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นอกเหนือจาก พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ

การบังคับใช้กฎหมายของ พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ออกมาเป็นเวลานาน และยังไม่เคยมีการปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของสังคมจนถึงปัจจุบันกว่า 84 ปี (กรมการปกครอง, 2537) ทำให้กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถบรรลุได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้เท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค คือ

1) กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ที่เป็นเจ้าของสัตว์ จะต้องนำสัตว์พาหนะของตนเองไปจดทะเบียนตามที่กำหนด ซึ่งมีโทษตามกฎหมายหากไม่ปฏิบัติตาม แต่เนื่องจากประชาชนไม่ได้ใส่ใจที่จะนำสัตว์ของตนไปจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ตามที่กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของสัตว์ และมีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน ทำให้รัฐหรือทางราชการไม่สามารถจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะได้อย่างทั่วถึง ปัญหานี้ได้รับการยืนยันจากผู้แทนของกรมปศุสัตว์ว่า กรณีของโคและกระบือที่มีจำนวนมากที่สุดในบรรดาสัตว์พาหนะทั้งหลาย ได้มีการออกตัวรูปพรรณไม่ถึงร้อยละ 20 เมื่อสัตว์พาหนะจำนวนมากไม่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ในขณะที่กฎหมายดังกล่าวยังมีบทลงโทษทางอาญาอยู่เช่นนี้ จึงมีปัญหาคืออื่น ๆ ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบแสวงหาผลประโยชน์ต่อราษฎรผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกลัวกฎหมายฉบับนี้ นอกจากจะไม่มีประโยชน์แล้ว ยังเป็นโทษต่อพวกเขาอีกด้วย จนกระทั่งมีการเรียกร้องให้มีการยกเลิกกฎหมายฉบับนี้ต่อรัฐสภามาแล้ว ตามร่าง พ.ร.บ. ยกเลิก พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 พ.ศ. ...ที่นายศิลป์ชัย นัยปรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทยเป็นผู้เสนอ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2536)

2) ใบแสดงตัวรูปพรรณสัตว์ ที่เป็นแบบเก่าและได้ทำมาเป็นเวลานาน บางรายยังคงถือเอกสารเดิมอยู่ ปัจจุบันตัวรูปสัตว์บางรายการไม่สามารถยืนยันหรือสามารถแสดงได้ว่าเป็นของสัตว์ใดบ้างตามกฎหมายแต่เดิมผู้ที่มีชื่อในตัวรูปพรรณสัตว์ชนิดใด ย่อมเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในสัตว์พาหนะชนิดนั้น แต่ปัจจุบันตัวรูปพรรณได้มีการจัดทำกันมานานมากและยังคงเป็นแบบเก่า ซึ่งมีตัวรูปพรรณจำนวนมากที่ยังไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าตัวแบบพิมพ์ฉบับใดเป็นของสัตว์ใดบ้าง มีการผสมปนเปและซับซ้อนกันมาก ปัญหานี้เห็นได้จากการควบคุมสัตว์ตามพระราชบัญญัติโรคระบาด พ.ศ. 2499 กรมปศุสัตว์ไม่สามารถอาศัยตัวรูปพรรณเป็นหลักฐานเพื่อบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสัตว์พาหนะได้ โดยต้องจัดทำเครื่องหมายในการตรวจโรคขึ้นเองเป็นเครื่องหมายติดไว้ที่หูของสัตว์

3) สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้เป็นเจ้าของนำสัตว์พาหนะของตนมาจดทะเบียนน้อยลง (กรมการปกครอง สำนักบริหารการทะเบียน, 2555) เนื่องจากสภาพของสัตว์ในปัจจุบันแตกต่างจากในอดีต การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของงานทะเบียนสัตว์พาหนะ การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่และประชาชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสภาพสังคมในปัจจุบัน จึงต้องดูความจำเป็นตามสภาพแวดล้อมแต่ละพื้นที่ และสภาพการของสัตว์ที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ผู้ปฏิบัติงานต้อง

ศึกษาลักษณะตามธรรมชาติของสัตว์พาหนะช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา สภาพการใช้งานสัตว์ของสัตว์แต่ละชนิดที่นำมาจดทะเบียน ระเบียบกฎหมายและรวมทั้งแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่ทางราชการกำหนดขึ้นอย่างละเอียด ประกอบกับการปฏิบัติงานทะเบียนสัตว์พาหนะ มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ซับซ้อน แบบพิมพ์ที่ใช้มีเป็นจำนวนมากถึง 21 แบบ ยากต่อการทำความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้เกิดผลในการบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้มีการกล่าวเอาไว้ว่า ทรัพย์สินที่สำคัญก็คือ อสังหาริมทรัพย์ ก็คือบรรดาที่ดิน บ้านติดที่ดิน ยังหมายความรวมถึงเรือ แพ และสัตว์พาหนะด้วย จะเห็นได้ว่า สัตว์พาหนะก็เป็นทรัพย์สินที่สำคัญในอดีต ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นำมากำหนดให้ถ้าหากจะมีการซื้อขายกัน ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ คือ กฎหมายได้กำหนดแบบเอาไว้และให้ความสำคัญกับเรือแพและสัตว์พาหนะ เทียบเคียงหรือเทียบเท่า อสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดิน และยังกำหนดไว้ใน พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ในเรื่องเกี่ยวกับการจดทะเบียน ในการทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะ ตัวรูปพรรณคือตัวดำหนีสัตว์พาหนะนั้น ๆ

จะเห็นได้ว่า การที่ พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ได้กำหนดให้โทษแก่เจ้าของสัตว์ ที่ฝ่าฝืนไม่นำสัตว์พาหนะไปจดทะเบียนตามกฎหมาย ไม่มีผลในทางปฏิบัติได้ เพราะกรณีการจดทะเบียนเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตัวเจ้าของสัตว์เอง หากไม่จดทะเบียนก็เฉพาะตัวเจ้าของสัตว์นั่นเองเท่านั้น ที่จะได้รับผลร้ายจากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ที่อาจจะถูกพนักงานใช้อำนาจยึดจับไว้สอบสวน หรือไม่มีหลักฐานเอกสารไปแสดงหรือพิสูจน์กรรมสิทธิ์สัตว์ของตน โดยไม่มีผู้ใดที่จะได้รับผลร้ายในกรณีดังกล่าวเลย นอกจากนี้ แม้ว่าเจ้าของสัตว์จะฝ่าฝืน ก็คงไม่มีเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานคนใดที่จะร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อเอาความผิดกับเจ้าของสัตว์ด้วย แต่ถ้าจะเอาโทษกับการฝ่าฝืนดังกล่าวจริง ก็เท่ากับไม่เป็นการส่งเสริมในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ เพราะคงไม่มีบุคคลใดกล้าที่จะไปขอพิสูจน์กรรมสิทธิ์ว่าสัตว์ที่หายไปและเจ้าหน้าที่ได้ตรวจพบนั้น เป็นสัตว์ของตนหรือไม่ เพราะหากใช่ ตนอาจจะต้องได้รับโทษในกรณีที่ฝ่าฝืนไม่ยอมนำสัตว์ไปจดทะเบียน ในเมื่อถึงกำหนดเวลาที่ต้องจดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะกำหนดโทษไวเช่นนั้น

สำหรับของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรการบังคับใช้อยู่ที่ระบบของกฎหมายเอง (Code of Federation Regulations) จะต้องพยายามพิสูจน์หรือจงใจให้ผู้เป็นเจ้าของสัตว์เห็นว่า การปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดจะทำให้เจ้าของสัตว์ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของกฎหมายต้องเป็นเครื่องชี้วัดในการปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ในที่นี้คือ ถ้าได้ติดเครื่องหมายหรือ

ประทับตรารูปพรรณกับสัตว์ของตนแล้ว จะสามารถป้องกันมิให้สัตว์ของตนต้องถูกขโมยไปได้ หรือกรณีที่มีสัตว์ถูกขโมยไปแล้ว เจ้าหน้าที่สามารถติดตามสัตว์กลับคืนมาให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์สอบสวนสิทธิใด ๆ อีก ที่สร้างภาระความเดือดร้อนให้แก่เจ้าของสัตว์เกินควร ก็จะทำให้ผู้เป็นเจ้าของสัตว์เกิดความเชื่อมั่นในระบบกฎหมายและยินยอมด้วยความสมัครใจที่จะจดทะเบียน การใช้เครื่องหมายหรือตรารูปพรรณต่อทางราชการ แต่ทั้งนี้ ทางราชการก็ต้องมีมาตรการเสริมอื่น ๆ ที่เป็นการสนับสนุนด้วย เช่น Texas Statutes, Agriculture Code ปัจจุบันกฎหมายของมลรัฐเท็กซัสได้กำหนดให้หน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ต้องจัดให้มีโครงการหรือมาตรการพิเศษป้องกันหรือสืบสวนการสูญหายของม้า ซึ่งถือเป็นสัตว์ประเภทหนึ่งที่มีราคาสูง หรือทางราชการอาจจะขอความร่วมมือจากองค์กรภาคเอกชน ให้ช่วยติดตามสืบหาการขโมยปศุสัตว์ ซึ่งได้แก่ TSCRA เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดคือ มาตรการการป้องกันของเจ้าของสัตว์เอง ที่จะมีส่วนช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายมากขึ้น (อุษณีย์ เต็มสุขสวัสดิ์, 2544)

แต่สำหรับกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องจดทะเบียนตรารูปพรรณ กฎหมายมลรัฐเท็กซัสได้วางมาตรการบังคับให้มีการปฏิบัติตามโดยกำหนดไว้ในกฎหมายไว้ เช่น

- 1) การโอนปศุสัตว์ประเภทม้าหรือวัวจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจากผู้โอน มิฉะนั้น จะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นการโอนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อบังคับให้มีการจัดทำตรารูปพรรณ
- 2) ให้อำนาจแก่ผู้ตรวจสัตว์ในการออกใบรับรองการตรวจสัตว์ เพื่อใช้ในการเคลื่อนย้ายสัตว์ โดยจะไม่รับรองการตรวจให้ในกรณีที่สัตว์ (วัว) ไม่มีการประทับตรารูปพรรณหรือติดเครื่องหมายที่หู หรือแม้แต่ในกรณีที่ตรารูปพรรณหรือเครื่องหมายที่ไม่ชัดเจนเพียงพอ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาทำให้เราได้ทราบถึงประวัติและพัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์พาหนะและการขึ้นทะเบียนเป็นสัตว์พาหนะ ความจำเป็นในการออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับมาจนถึงทุกวันนี้ ทำให้ทราบถึงแนวทางของความสำเร็จและการยังคงอยู่ของ พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 แต่กฎหมายไม่เป็นที่กล่าวถึงหรือเป็นที่คุ้นเคยเหมือนเมื่อก่อนอีกต่อไป ทำให้อาจถูกลืมไปบ้างว่าประเทศไทยมีกฎหมายแบบนี้อยู่ใช้บังคับ

ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแนวทาง ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน แต่ยังมีความจำเป็นในบางพื้นที่ อาจเป็นที่ถูกกลืนแต่ยังมีความจำเป็นบ้างในแต่ละชุมชน เน้นอนว่าในมุมมองของการจะออกกฎหมายใด ก็เพื่อตอบสนองต่อผู้คนในสังคม เพราะสังคมอยู่คู่กับกฎหมาย ถ้ากฎหมายมีความล้าสมัย ไม่เป็นที่กล่าวถึงและไม่ทันต่อสภาพสังคมปัจจุบัน ควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์บ้านเมือง ผู้ศึกษาเห็นว่าควรยังคงรักษา พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ไว้อยู่ตราบเท่าที่กฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์ ยังบัญญัติให้สัตว์พาหนะเป็นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษในการกระทำนิติกรรมใด ๆ

2. กรณีอัตราค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระในการนำสัตว์ไปจดทะเบียนแต่ละตัว กฎหมายได้กำหนดไว้ในอัตราที่ต่ำ ตามที่ได้ออกกฎหมายมาไม่เคยมีการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องนี้เลย ซึ่งปัจจุบันเห็นว่าสังคมตอนนี้ผ่านมามากหลายสิบปี ถ้าการที่จะเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมเหมือนกฎหมายอื่น ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชน เพราะ พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 เรื่องการนำสัตว์ไปจดทะเบียนในปัจจุบันค่อนข้างมีน้อยมาก และไม่จำเป็นอีกต่อไป ทำให้ประชาชนไม่นำสัตว์มาจดทะเบียนเลย ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎหมายทุกฉบับที่บัญญัติขึ้นย่อมมีโทษเสมอ การคิดอัตราค่าธรรมเนียมตามแบบเดิม ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่น้อย และอาจเปิดช่องทางให้เจ้าพนักงานแสวงหาผลประโยชน์ในทางเช่นนี้โดยไม่ชอบก็เป็นได้ เช่น การเรียกเก็บอัตราค่าธรรมเนียมเกินกว่าที่ระบุไว้ในกฎหมายที่กำหนด ควรส่งเสริมให้ประชาชนทราบข้อกฎหมายและโทษหากไม่ปฏิบัติตามและเป็นการเสนอให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายให้เป็นผลอีกด้วย ควรให้มีการปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมกับปัจจุบัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนนำสัตว์มาจดทะเบียนด้วยความสมัครใจแทน ในส่วนของบทกำหนดโทษ หากในกรณีที่ได้มีการกระทำนิติกรรมเกี่ยวกับสัตว์พาหนะ หากฝ่าฝืนย่อมมีโทษเป็นไปตามกฎหมายเช่นกัน

3. ควรส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมาย ให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและอนุรักษ์สืบสานการปฏิบัติที่เคยเป็นมาแต่ในอดีต ให้เห็นถึงคุณค่าของสัตว์พาหนะและความสำคัญของกฎหมายไม่ให้เป็นกฎหมายที่ถูกกลืนทิ้งไป โดยให้คำนึงถึงความสำคัญของการจดทะเบียน ซึ่งประชาชนส่วนน้อยอาจไม่ทราบ ถ้าไม่ใช่หน่วยงานที่ใกล้ชิดหรือใกล้กับดูแล เจ้าหน้าที่อาจจะแนะนำในการให้บริการแก่ประชาชนหรือมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ หรือลงพื้นที่ตามโครงการบริการจังหวัดเคลื่อนที่แบบบูรณาการ และหน่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขจังหวัด ในส่วนในรับผิดชอบของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่ได้มีการกำหนดที่จัดขึ้นทุกจังหวัดตามอำเภอแต่ละอำเภอยังน้อยปีละ 1 ครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2537). “รายงานการประชุมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482, ครั้งที่ 2/2537”.
- กรมการปกครอง กองการทะเบียน. (2532). *คู่มือปฏิบัติงานทะเบียนสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- กรมการปกครอง สำนักบริหารการทะเบียน. (2555). “หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309.3/ว 4718 ลว 9 ตุลาคม 2555 เรื่อง การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ.2482”.
- กรุงเทพธุรกิจ คอลัมน์สด. (2564). *กฎหมายมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจจริงหรือไม่*. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤศจิกายน 2564. จาก <https://shorturl.asia/uS4g8>.
- จรัญ จันทลักษณ์. (2551). วัวควาย. ใน *สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการเรียนรู้*. เล่ม 12, หน้า 138.
- พระวรภักดีพิบูลย์. (2505). “กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์”. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2565 จาก <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/5944b39dfc475df6c64c14ec61c7e34c>.
- พิรศักดิ์ ชัยได้สุข. (2505). *ชาติเสือไว้ลาย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.
- เพ็ญพิชญา เตียว. (2565). “ล่อ” สัตว์ลูกผสมม้า ลา ฉลาด อึด แต่คือเป็นที่หนึ่ง. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2565 จาก. http://iadopa.org/clip/ot_0005.jpg.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2482). *พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482*. เล่มที่ 56 ตอนที่ 55 หน้า 1493 (6 พฤศจิกายน 2482).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2541). *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วันช้างไทย*. เล่ม 115 ตอน 46 ง หน้า 1 (18 มิถุนายน 2541).
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2536). “หนังสือด่วนที่สุด ที่ นร 0601/1208 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482 พ.ศ. ...”.
- สุภาพรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชยโย. (2565). “ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในทัศนะของปีเตอร์ ซิงเกอร์”. *วารสารปณิธาน*, 16(2), 85-110.
- อุษณีย์ เต็มสุขสวัสดิ์. (2544). ปัญหามาตรการในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์และป้องกันการลักสัตว์พาหนะตาม พ.ร.บ.สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.